

310 val

2010 ÅRS KOMMUN- OCH LANDSTINGSVAL

Sveriges
Kommuner
och Landsting

310 val

2010 ÅRS KOMMUN- OCH LANDSTINGSVAL

Upplysningar om innehållet:
Björn Kullander, bjorn.kullander@skl.se
Bo Per Larsson, boper.larsson@skl.se
Lotta Liedberg, lotta.liedberg@skl.se

© Sveriges Kommuner och Landsting, årtal
ISBN/Bestnr: 978-91-7164-654-5
Foto: Thorsten Henn/Nordicphotos
Produktion: ETC
Tryck: Modintryckoffset, 2011

Förord

Den 19 september 2010 genomfördes 311 val i Sverige – ett riksdagsval, 20 landstingsval och 290 kommunval. Riksdagsvalet och regeringsfrågan fick den största uppmärksamheten i den allmänna debatten och man kunde lätt få intrycket att det bara var ett val som var viktigt. Men även de lokala och regionala valen har en utomordentligt stor betydelse för människors vardag. Den svenska folkstyrelsen förverkligas enligt Regeringsformen genom ett representativt och parlamentariskt statsskick och kommunal självstyrelse. Självstyrelsen utövas av beslutande församlingar som utses vid de 310 kommun- och landstingsvalen. Genom dessa val har människor möjlighet att välja sina företrädare, påverka politikens framtida inriktning och utkräva ansvar, precis som i riksdagsvalet. Självstyrelsen innebär att medborgarna har större närhet till beslutsfattarna och därmed bättre möjligheter att påverka besluten. Och det handlar om beslut som berör många människors dagliga tillvaro. Kommuner och landsting har ett vidsträckt ansvar i den svenska samhällsorganisationen, svarar för politikområden som står högt upp på medborgarnas politiska dagordning och för verksamheter som tar i anspråk mer än 20 procent av BNP och 70 procent av den offentliga konsumtionen.

Mot den bakgrunden är det viktigt att redovisa vad som hände i kommun- och landstingsvalen. Det gäller i synnerhet som dessa val i flera avseenden skiljer sig från riksdagsvalet. Fler människor har rösträtt, fler partier är representerade i fullmäktigeförsamlingarna, ett stort antal olika majoritetskonstellationer formas och en stor grupp väljer att rösta på olika partier i de olika valen. Förutom att beskriva olika aspekter av valresultatet så är det viktigt att diskutera den lokala och regionala demokratin utifrån valet.

Det är vår förhoppning att denna skrift både ska kunna användas som faktagrupp och ge underlag till fortsatta diskussioner om den lokala och regionala demokratin. Skriften är en tjänstemannaprodukt och den har skrivits av Lotta Liedberg, Björn Kullander och Bo Per Larsson vid sektionen för demokrati och styrning.

Sveriges Kommuner och Landsting

Lennart Hansson

Sektionen för demokrati och styrning

Innehåll

- 6 **Valdeltagandet**
- 6 Deltagandet i kommunvalen
- 7 Deltagandet i landstingsvalen
- 8 Valdeltagande på valdistriktsnivå
- 8 Valdeltagandet bland förstagångsväljarna
- 9 Förtidsröstning

- 11 **Valresultat**
- 13 Stora variationer
- 13 Partierna som lyckades bättre i kommunvalet
- 14 Övriga partier
- 16 Övriga partier i kommunerna
- 17 Övriga partier i landstingen

- 19 **Hur röstade olika grupper i kommunvalet?**
- 19 Könsfördelningen bland partiernas väljare
- 20 Röstfördelningen i olika sociala grupper
- 20 Vänster eller höger
- 21 Politiskt förtroende

- 23 **Personvalet**

- 25 **Röstdelning**

- 27 **Lokala partiledares betydelse**

- 29 **De folkvalda**

- 33 **Majoriteter**
- 33 Majoritetsförhållande i kommuner
- 36 Majoritetsförhållanden i landsting
- 38 Vilka är styrelseordförande?

- 39 **Maktskiftet 2007-2010**

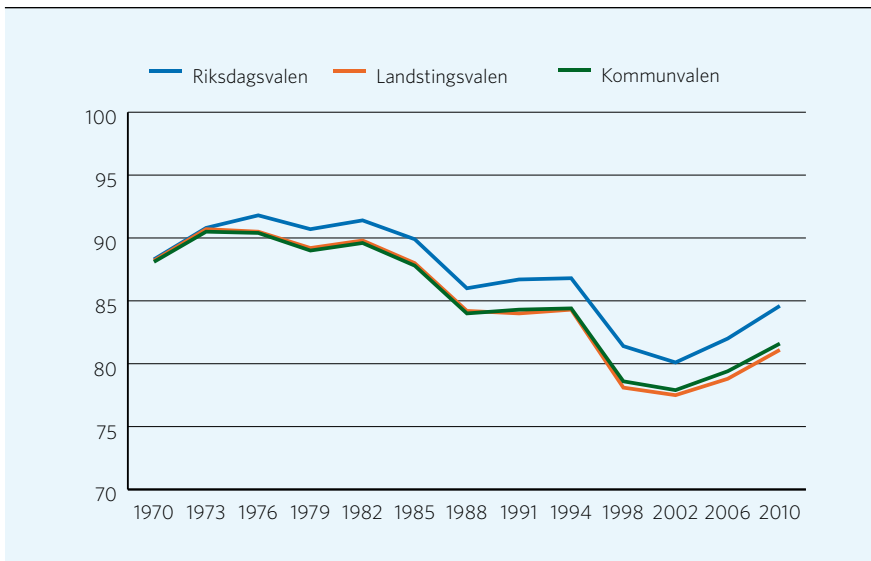
- 40 **Ökat intresse i lokal dagspress för kommun- och landstingsvalet**

- 42 **Sammanfattande diskussion**

Valdeltagandet

I likhet med valet 2006 ökade valdeltagandet i valet 2010. Valdeltagandet ökade i samtliga val och uppgick till 84,6 procent (+2,6) i riksdagsvalet, 81,6 procent (+2,2) i kommunvalet och 81,1 procent (+ 2,3) i landstingsvalet.

DIAGRAM 1: Utveckling av valdeltagandet 1970-2010 (%)

Källa: SCB

Deltagandet i kommunvalen

Valdeltagandet ökade i 288 av Sveriges kommuner. Störst var ökningen i Övertorneå (+5,8), Surahammar (+5,4) och Skinnskatteberg (+5,4). Valdeltagandet minskade bara i två kommuner, Bengtsfors (-0,2) och Burlöv (-1,5).

Valdeltagandet varierade kraftigt mellan olika kommuner och det skilde 30 procentenheter mellan Lomma som hade det högsta och Haparanda som hade det lägsta valdeltagandet. Fyra av de fem kommuner som hade lägst valdeltagande är gränskommuner mot Finland eller Norge.

TABELL 1 Högst och lägst valdeltagande i kommunvalet (%)

Kommun	Valdeltagande 2010	Valdeltagande 2006	Förändring sedan 2006
Lomma	90,5	89,4	+1,1
Vellinge	89,6	89,1	+0,5
Danderyd	89,2	87,4	+1,8
Öckerö	88,1	86,7	+1,4
Vaxholm	88,1	86,9	+1,2
Haparanda	61,0	59,5	+1,5
Eda	67,0	65,8	+1,2
Årjäng	70,1	66,9	+3,2
Strömstad	72,5	69,9	+2,6
Botkyrka	72,8	71,0	+1,8

Källa: Valmyndigheten

Deltagandet i landstingsvalen

I landstingsvalet var variationerna betydligt mindre. Det skilde bara 4,1 procentenheter mellan Halland och Skåne som hade högst respektive lägst valdeltagande.

TABELL 2 Högst och lägst valdeltagande i landstingsvalet (%)

Landsting	Valdeltagande
Halland	83,1
Uppsala	83,0
Blekinge	82,9
Skåne	79,0
Jämtland	79,7
Gävleborg	80,1

Källa: Valmyndigheten

Valdeltagande på valdistriktsnivå

Vi kan konstatera att det finns skillnader mellan kommuner men går man ner på valdistriktsnivå kan vi också se att det finns stora skillnader inom de flesta av landets kommuner. I 205 kommuner är skillnaden mellan det valdistrikt som hade högst och det som hade lägst valdeltagande 10 procent eller mer. Det finns med andra ord betydande variationer mellan olika geografiska områden inom merparten av de svenska kommunerna.

Tidigare undersökningar (Valdeltagande på valdistriktsnivå, SKL, 2009) har visat att det som är utmärkande för valdistrikt med lägre valdeltagande är att befolkningen i de distrikten har lägre inkomst, lägre utbildning, är sysselsatta i lägre utsträckning, har högre andel utrikes födda och utländska medborgare.

I tabellen listas de tio kommuner där skillnaden är störst.

TABELL 3 De tio kommuner med störst differens i valdeltagande mellan det valdistrikt med lägst och det med högst valdeltagande i 2010 års val till kommunfullmäktige.

Kommun	Högst	Lägst	Differens
Stockholm	94,5	36,4	58,1
Malmö	90,3	41,3	49,0
Göteborg	92,6	44,5	48,1
Botkyrka	90,5	47,0	43,6
Huddinge	91,8	49,1	42,7
Karlskrona	93,0	51,1	41,9
Haninge	90,1	48,9	41,2
Borås	91,5	53,3	38,2
Södertälje	86,8	50,6	36,2
Degerfors	87,9	53,0	34,9

Källa: Valmyndigheten

Valdeltagandet bland förstagångsväljarna

Kommun- och landstingsvalen 2010 hade ovanligt många förstagångsväljare, 515 142 personer. Av dessa röstade 74,1 %, enligt en sammanställning av uppgifter från 250 kommuner¹. Det var det högsta valdeltagandet bland förstagångsväljarna sedan 1994. Enligt SCB:s urvalsundersökning² röstade 66,6

1 SCB:s urvalsundersökning var inte klar när denna skrift publicerades, så siffrorna gällande valdeltagandet 2010 baseras på uppgifter lämnade av 250 kommuner, vilket täcker ca 85 % av förstagångsväljarna

2 När det gäller valdeltagandet bland förstagångsväljarna så baseras åren 2002 och 2006 på SCB:s urvalsundersökning och en felmarginal finns på +1,2 % - 1,8 %.

procent av förstagångsväljarna vid kommunvalen 2002 och 70,7 procent vid kommunvalen 2006.

Högst valdeltagande bland förstagångsväljarna hade Ludvika, Trelleborg, Lidingö och Danderyd. I dessa kommuner röstade 85 % av alla förstagångsväljare. Skillnaden mellan kommunerna är dock stor, i åtta kommuner röstade färre än 60 procent av förstagångsväljarna.

I 225 kommuner har vi jämförbara siffror på valdeltagandet 2006 och 2010. I 175 av dessa kommuner ökade valdeltagandet i kommunvalet 2010 och i 43 minskade valdeltagandet.

TABELL 4 Kommunerna med störst ökning av valdeltagandet bland förstagångsväljarna mellan 2006 och 2010 (%):

	2010	2006	skillnad
Bräcke	79	57	22
Kiruna	79	61	18
Ragunda	74	56	18

Källa: Sveriges Kommuner och Landsting

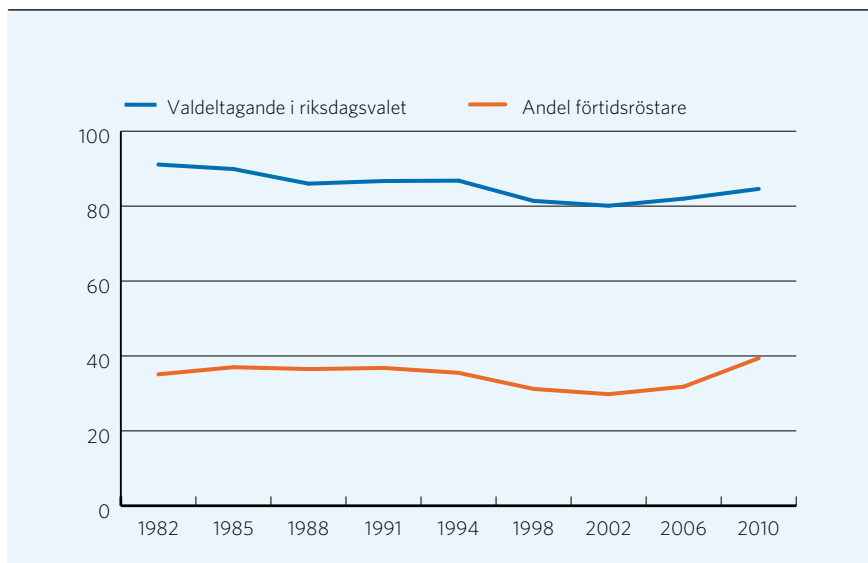
Förstagångsväljarna röstar dock i lägre utsträckning än andra grupper, men glappet har minskat. Vid kommunvalen 2002 var skillnaden i valdeltagande mellan förstagångsväljarna och befolkningen som helhet 11,3 procent och vid valet 2010 var skillnaden 7,6 procent.

Förtidsröstning

Huvudmannaskapet för förtidsröstningen överfördes inför valet 2006 till kommunerna som därmed ansvarar för all röstning inom landet. Antalet lokaler för förtidsröstning hade då under många år minskat i antal eftersom många postkontor stängde. Sista gången med det gamla systemet, 2002, fanns det ca 1 500 röstmottagningsställen öppna för allmänheten. Det kan jämföras med valet 2010 då det fanns ca 2 100 röstmottagningsställen öppna för allmänheten.

Lokaler som användes för förtidsröstning 2010 var t.ex. kommunhus, bibliotek, mataffärer, bensinmackar, järnvägsstationer, sjukhus, gymnasieskolor, bokbussen etc. Andelen förtidsröster uppgick till 39,4 procent av det totala antalet röster vilket innebär en ökning med nästan 8 procentenheter jämfört med 2006.

DIAGRAM 2: Valdeltagandet i riksdagsvalet och andelen förtidsröstare av samtliga röstande 1982-2010 (%)

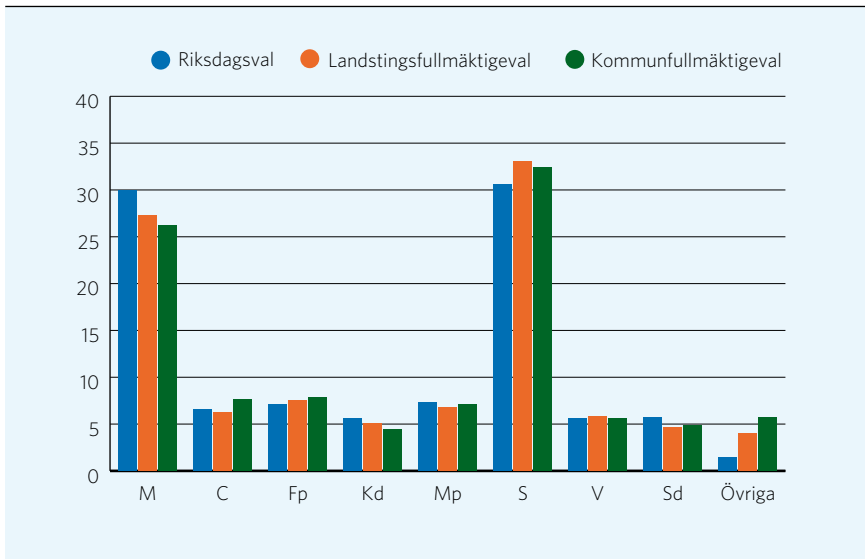

Källa: "Förtida röstning i Sverige" Göteborgs universitet, Valmyndigheten

Valresultat

Valet blev en framgång för Sverigedemokraterna, Miljöpartiet och Moderaterna, partierna gick framåt både i kommunvalen, i landstingsvalen och i riksdagsvalet. Vänsterblocket (Socialdemokraterna och Vänsterpartiet) minskade med 2,6 procent i kommunalvalen, 2,2 procent i landstingsvalen och 4,6 procent i riksdagsvalet. De borgerliga allianspartierna tillsammans minskade sin röstandel med 1,2 procent i kommunalvalen och i landstingsvalen och ökade med 1,2 procent i riksdagsvalet.

DIAGRAM 3 Procentuell fördelning av giltiga röster efter parti

Källa: Valmyndigheten

Moderaterna var det enda av allianspartierna som ökade sin röstandel. I kommunvalen ökade Moderaterna med 1,9 procent, i landstingsvalen med 2,7 procent, och i riksdagsvalet med 3,9 procent jämfört med föregående val. Moderaterna fick 3,9 procentenheter färre röster i kommunvalen och 2,8 procentenheter färre röster i landstingsvalen än i riksdagsvalet.

Centerpartiet minskade med 1,5 procent i kommunvalen, 1,7 procent i landstingsvalen och 1,3 procent i riksdagsvalet. Centerpartiet fick 1,4 procentenheter fler röster i kommunvalen och 0,4 procentenheter färre röster i landstingsvalen än i riksdagsvalet.

Folkpartiet gick tillbaka med 0,3 procent i kommunvalen, 0,6 procent i landstingsvalen och 0,4 procent i riksdagsvalet. Folkpartiet fick 0,8 procentenheter fler röster i kommunvalen och 0,4 procentenheter fler röster i landstingsvalen jämfört med riksdagsvalet.

Kristdemokraterna minskade med 1,4 procent i kommunvalen, 1,6 procent i landstingsvalen och 1 procent i riksdagsvalet. Kristdemokraterna fick 1,2 procentenheter färre röster i kommunvalen och 0,5 procentenheter färre röster i landstingsvalen än i riksdagsvalet.

Miljöpartiet ökade sin röstandel med 2,2 procent i kommun- och i landstingsvalen, och 2,1 procent i riksdagsvalet. Miljöpartiet fick 0,2 procentenheter färre röster i kommunvalen och 0,4 procentenheter färre röster i landstingsvalen än i riksdagsvalet.

Socialdemokraterna gick tillbaka mest, med 2,2 procent i kommunvalen, 1,9 procent i landstingsvalen och 4,3 procent i riksdagsvalet. Socialdemokraterna fick 1,7 procentenheter fler röster i kommunvalen och 2,3 procentenheter fler röster i landstingsvalen än i riksdagsvalet.

Vänsterpartiet minskade med 0,4 procent i kommunvalen, 0,3 procent i landstingsvalen och med 0,2 procent i riksdagsvalet. Vänsterpartiet fick 0,2 procentenheter färre röster i kommunvalen och i riksdagsvalet jämfört med landstingsvalen.

Sverigedemokraterna ökade sin röstandel med 2 procent i kommunvalen, 2,3 procent i landstingsvalen och med 2,8 procent i riksdagsvalet, vilket ledde till att de kom över 4-procentsspärren. Sverigedemokraterna fick 0,8 procentenheter färre röster i kommunalvalen och 1,1 procentenheter färre röster i landstingsvalen än i riksdagsvalet.

Stora variationer

Redovisningen av partiernas sammanlagda röstandelar i kommun- och riksdagsvalet döljer stora lokala variationer.

TABELL 5 Partiernas lägsta och högsta röstandelar i kommun- och riksdagsvalen (%)

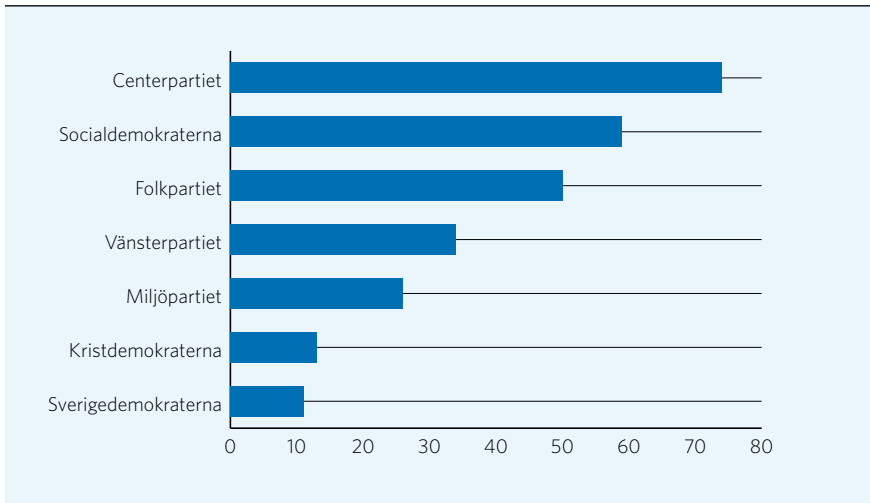
Parti	Kommun	Kommunvalet	Kommun	Riksdagsvalet
Moderaterna	Malå	0,5	Överkalix	8,1
	Lomma	51,9	Vellinge	59,1
Centerpartiet	Åsele	0,9	Gällivare	1,7
	Mönsterås	40,4	Robertsfors	20,7
Folkpartiet	Haparanda	0,2	Haparanda	1,5
	Skinnskatteberg	30,7	Landskrona	11,7
Kristdemokraterna	Överkalix	0,2	Bräcke	1,6
	Markaryd	44,7	Öckerö	19,3
Socialdemokraterna	Danderyd	6,7	Danderyd	5,8
	Smedjebacken	59,4	Överkalix	61
Vänsterpartiet	Gnosjö	0,4	Vellinge	0,9
	Fagersta	55,6	Pajala	18,8
Miljöpartiet	Åsele	0,3	Dorotea	0,8
	Kalix	16,6	Lund	12,8
Sverigedemokraterna	Malå	0,4	Danderyd	1,7
	Bjuv	19,3	Sjöbo	15,8

Källa: Valmyndigheten

Partierna som lyckades bättre i kommunvalet

Om man jämför andelen kommuner där partierna har fått fler röster i kommunvalen än i riksdagsvalet så framstår Centerpartiet som kommunpartiet framför andra. I nästan tre kommuner av fyra så har Centerpartiet ett bättre valresultat i kommunvalet än i riksdagsvalet. Även Socialdemokraterna når ett bättre valresultat i mer än hälften av kommunerna. Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna är däremot populärare att rösta på i riksdagsvalet.

DIAGRAM 4, Andel kommuner där partierna har fler röster i kommunvalet än i riksdagsvalet (%)

Källa: Valmyndigheten

Av de åtta riksdagspartierna är Socialdemokraterna det enda som finns representerade i samtliga 290 kommuner. Moderaterna saknar representation i 8 kommuner, Centerpartiet i 11 kommuner, Folkpartiet i 14 kommuner, Kristdemokraterna i 38 kommuner, Vänsterpartiet i 31 kommuner, Miljöpartiet i 29 kommuner och Sverigedemokraterna i 44 kommuner.

Övriga partier

Förutom de åtta riksdagspartierna så finns ett stort antal övriga partier representerade i kommunernas och landstingens fullmäktigeförsamlingar.

Sveriges Pensionärers Intresseparti, SPI, är t.ex. representerat i 19 kommuner och Norrbottens sjukvårdsparti i sju kommuner. De flesta övriga partier är dock lokala och finns endast representerade i en kommun.

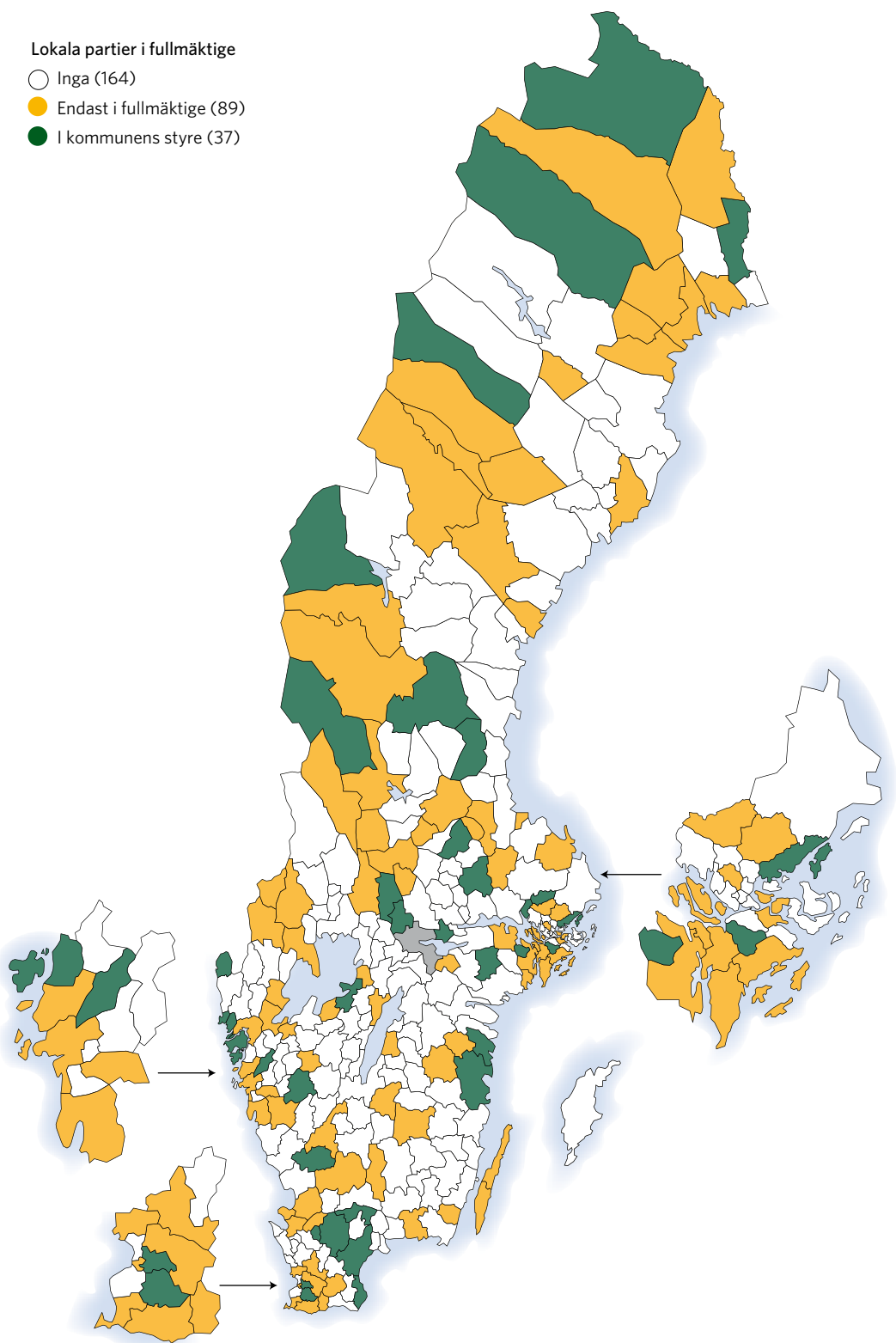
Bildandet av ett nytt parti underlättas av att trösklarna för att få representation i fullmäktige är låga. Det saknas spärrear och framför allt i små kommuner behöver det inte krävas särskilt många röster för att få en plats i kommunfullmäktige.

Lokala partier i fullmäktige

○ Inga (164)

● Endast i fullmäktige (89)

● I kommunens styre (37)

Övriga partier i kommunerna

I sammanlagt 145 kommuner har 174 lokala partier erhållit 514 mandat. I 40 kommuner ingår ett lokalt parti i det styrande blocket. I 24 kommuner ingår de i ett alliansstyre och i 11 kommuner i ett vänsterstyre samt i ett blocköverskridande styre i 5 kommuner. I en kommun, Nykvarn, innehar ett lokalt parti posten som ordförande i kommunstyrelsen.

De lokala partierna har successivt blivit fler, en del partier upphör men samtidigt bildas det nya partier. Tabellen visar de partier som samlar mer än 10 procent av rösterna i sin kommun.

TABELL 6 Lokala partier med högst röstandel

Parti	Kommun	Röstandel (%)	Första år för fullmäktigepresentation	Resultat 2006
Åseles kommunlista ³	Åsele kommun	34,3	Nytt	
Malålistan	Malå kommun	29,3	2006	39,3
Nykvarnspartiet	Nykvarns kommun	26,1	1998	35
Perstorps Framtid	Perstorps kommun	24,7	Nytt	
Dorotea kommunlista	Dorotea kommun	22,6	1994	31,2
Hela Edas lista	Eda kommun	21,4	1994	12,3
Kommunens Väl	Herrljunga kommun	20	2006	29,6
Kommunens Väl	Hylte kommun	18,9	1973	25,4
Alvesta Alternativet	Alvesta kommun	18,8	1991	18,9
Nybyggarpartiet	Valdemarsviks kommun	17,8	Nytt	
Bjärepatriet	Båstads kommun	16	1991	17,9
Knivsta.nu	Knivsta kommun	15,7	2002	12,3
Sjukvårdspartiet i Värmland	Säffle kommun	15	2006	11,7
Ödeshögs Partiet	Ödeshögs kommun	14,9	Nytt	
Mullsjö Framtid	Mullsjö kommun	14,8	2002	24
Kommunens Väl	Älvkarleby kommun	13,7	1998	12,2
Hällefors oberoende	Hällefors kommun	13,6	1994	12,3
Norapartiet	Nora kommun	13,6	Nytt	
Strömstadspartiet	Strömstads kommun	13,6	2006	28,7
Vetlanda Framåtanda	Vetlanda kommun	13,3	Nytt	
Västjämtlands väl	Åre kommun	13,1	Nytt	
Bollnåspartiet	Bollnäs kommun	12,8	Nytt	

³ Vid valet 2006 fick Åselepartiet 17,9 % av rösterna, inför valet 2010 gick Åselepartiet in i Åseles kommunlista

Fortsättning TABELL 6

Parti	Kommun	Röstandel (%)	Första år för fullmäktigepresentation	Resultat 2006
Lidingöpartiet	Lidingö stad	12,7	1979	12,1
Götenes framtid	Götene kommun	11,6	1991	5,3
Folkviljan på Orust	Orust kommun	11,5	1990	3,7
Ale-demokraterna	Ale kommun	11,4	1998	11,6
Sjöbopartiet	Sjöbo kommun	11,4	1991	14,2
Bergspartiet	Bergs kommun	10,8	2002	28,2
Grythyttestan	Hällefors kommun	10,6	Nytt	
Salas bästa	Sala kommun	10,6	Nytt	
Tullingepartiet	Botkyrka kommun	10,5	2006	1,8
Öpartiet	Ekerö kommun	10,4	2006	10,3

Källa: Valmyndigheten

Övriga partier i landstingen

I landstingen är det regionala sjukvårdspartier som har fått genomslag. De fick sammanlagt 46 mandat i sju landsting. Bortsett från Vrinnevilistan som tappade ca en tredjedel av rösterna och Sjukvårdspartiet i Västmanland som blev utan representation i fullmäktige skedde endast små förändringar vid valet 2010.

Norrbottens sjukvårdsparti är det största (procent av rösterna) sjukvårdspartiet och är näst största parti i Norrbottens läns landsting.

TABELL 7 Sjukvårdspartier med fullmäktigerepresentation 1998-2010

	1998 %	2002 %	2006 %	2010 %
Norrbottnens Sjukvårdsparti	14,7	23,1	15,4	16,4
Sjukvårdspartiet Västernorrland	9,5	6,6	7,2	7,5
Vrinnevilistan (Östergötland)			11,2	7,4
Sjukvårdspartiet i Värmland		17,4	7,1	6,4
Sjukvårdspartiet Gävleborg		6,9	6,8	5,8
Sjukvårdspartiet Västra Götaland	3,6	3,7	3,7	4,6
Dalarnas sjukvårdsparti			3,9	3,7
Sjukvårdspartiet Västmanland			4,4	
Sjukvårdspartiet i Jämtland		4,5		

Källa: Valmyndigheten

Stödet för sjukvårdspartierna är ofta koncentrerat till några enskilda kommuner inom ett landsting. Vrinnevilistan fick 7,4 procent av rösterna i hela landstinget men 18,5 procent av rösterna i Norrköping. Norrbottens sjukvårdsparti har sitt klart starkaste stöd i Kiruna, 33 procent, och i Boden, 22 procent. Sjukvårdspartiet i Värmland fick 33,6 procent av rösterna i Säffle men bara 6,4 procent totalt. Detta mönster speglar sjukvårdspartiernas ursprung i en eller flera "sjukhusstrider" där en lokal opinion agerar för att behålla ortens akutsjukhus eller BB-avdelning och så småningom bildar ett sjukvårdsparti.

Hur röstade olika grupper i kommunvalet?

Sveriges Televisions vallokalsundersökning (VALU 2010) bygger på enkät-svar från 11 889 väljare vid 90 vallokaler och 40 förtida röstningslokaler. I enkäten fick de svarande uppge vilket parti de röstade på både i riksdagsvalet och i kommunvalet (dock inte i landstingsvalet). Det gör det möjligt för oss att få en bild av vilka partier som olika grupper röstat på i kommunvalet, hur de placerar sina åsikter på vänster-högerskalan, vilket förtroende de har för politiker och vilka och hur många som röstat på olika partier i kommun- och riksdagsvalet. De uppgifter/värden som presenteras i denna rapport och som bygger på VALU 2010 är ovägda.

Könsfördelningen bland partiernas väljare

Vi ska först och främst beskriva könsfördelningen inom vart och ett av de olika partiernas väljare i kommunvalet. Av riksdagspartierna har Sverigedemokraterna den klart största andelen män följda av Moderaterna I de övriga riksdagspartierna överstiger andelen kvinnor 50 procent och är särskilt stor inom Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Kristdemokraterna.

TABELL 8 Könsfördelning inom partierna (%)

	M	C	FP	KD	S	V	MP	SD
Kvinnor	44	53	54	56	54	56	59	38
Män	56	47	46	44	46	44	41	62

Källa: VALU 2010

Röstfördelningen efter kön och ålder

Den föregående tabellen angav röstfördelningen *inom respektive parti*. Tabellen nedan anger däremot röstfördelningen *inom grupperna kön och ålder*. Här kan vi se att Moderaterna samlar en klart större andel av männen än av kvinnorna medan partierna inom det rödgröna blocket samlade hälften av kvinnornas röster. Vi ser också att det rödgröna blocket var klart starkast bland förstagångsväljarna och yngre väljare (<30 år) medan den borgerliga alliansen var starkare i grupperna från 30 år och uppåt. I kommunvalet är Socialdemokraterna det största partiet i samtliga åldersgrupper.

TABELL 9 Olika gruppers röstfördelning på olika parter (%)

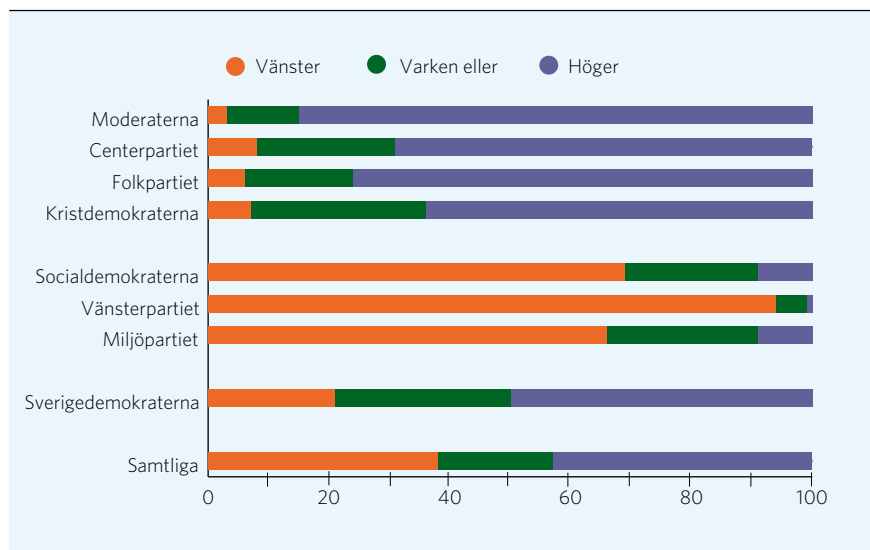
	M	C	FP	KD	S	V	MP	SD
Kvinnor	20	8	10	4	31	8	11	3
Män	27	8	9	4	28	7	8	5
18-21	20	6	7	2	30	9	15	5
22-30	21	6	8	4	25	9	15	5
31-64	24	9	10	4	29	7	9	3
65+	24	9	11	6	35	4	5	3

Källa: VALU 2010

Vänster eller höger

I VALU får väljarna frågan hur de åsiktsmässigt placerar in sig själva på den politiska vänster-högerskalan. Jämfört med förra valet så har det enligt väljarnas svar skett en lika stor förskjutning mot höger och vänster medan "Varken eller-gruppen" minskat. Vi ser också att blocktänkandet har en stark förankring. De borgerliga väljarna placerar sig klart till höger medan Socialdemokraterna och de rödgröna partiernas väljare placerar sig till vänster. Men Kristdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Socialdemokraterna har över 30 procent av sina väljare som varken betraktar sig som höger eller vänster eller som anser sig tillhöra "fel" åsiktsblock. Vi kan också notera att 29 procent av Sverigedemokraternas väljare i kommunvalet varken betraktar sig som höger eller vänster och att partiet rymmer en relativt stor minoritet (21 procent) som själva placerar sig till vänster. Det som är gemensamt för Sverigedemokraternas väljare är inte placeringen på vänster-högerskalan utan att man uppger att flyktingar/invandring är den fråga som haft störst betydelse för hur man röstade.

DIAGRAM 5, Väljarnas egen placering på vänster-högerskalan (%)

Källa: VALU 2010

Politiskt förtroende

En annan återkommande fråga vid SVT:s vallokalsundersökningar har varit "Allmänt sett, hur stort förtroende har Du för svenska politiker?". Här redovisar VALU en kraftig uppgång av förtroendet. Därmed fortsätter uppgången från det relativt låga förtroende som uppmättes i samband med valen under 90-talet. I det följande redovisas förtroende bland olika partiers väljare i kommunalvalet. Tabellen visar en stor övervikt av "förtroendefulla" för alla riksdagspartier utom Sverigedemokraterna. Förtroendet är högst bland de borgerliga partiernas väljare, d.v.s. de partier som regerat. Bland dessa väljare är också ökningen mycket påtaglig jämfört med 2006 års val. Men även bland oppositionspartiernas väljare har förtroendet ökat. Sverigedemokraterna avviker så tillvida att drygt 2/3 av partiets väljare har mycket eller ganska litet förtroende för politiker i allmänhet.

TABELL 10 Väljarnas förtroende för politiker efter partival (%). Siffrorna inom parantes avser 2006.

Parti	Mycket /ganska stort	Mycket /ganska litet	Balansmått
Moderaterna	83 (55)	17 (45)	+66 (+10)
Folkpartiet	82 (57)	18 (43)	+64 (+14)
Centerpartiet	81 (53)	19 (47)	+62 (+6)
Kristdemokraterna	77 (50)	23 (50)	+54 (0)
Miljöpartiet	67 (51)	33 (49)	+34 (+2)
Socialdemokraterna	66 (62)	34 (38)	+32 (+24)
Vänsterpartiet	59 (56)	41 (44)	+18 (+12)
Sverigedemokraterna	31 (22)	69 (78)	-38 (-56)
Samtliga	72 (54)	28 (46)	+44 (+8)

Källa: VALU 2010 och VALU 2006

Personvalet

Trenden med ett minskat intresse för personröstning bröts i och med årets val. Andelen personröster ökade i samtliga val jämfört med 2006 och uppgick till 25,1 procent i riksdagsvalet, 24,4 procent i landstingsvalet och 31,2 procent i kommunvalet.

TABELL 11 Andel personröster 1998-2010 (%)

	1998	2002	2006	2010
Riksdagsvalet	29,0	26,0	22,2	25,1
Landstingsvalet	29,0	25,3	22,9	24,4
Kommunalvalet	35,2	31,4	28,2	31,2

Källa: SCB/Valmyndigheten

Skillnaderna i andelen personröster varierade kraftigt mellan olika kommuner. I 74 kommuner var fler än 40 procent av rösterna personkryssade och i 10 kommuner mer än 50 procent. Högst var andelen personkryss i Övertorneå (72,0 procent) och Storuman (59,1 procent). Lägst andel hade Lidingö (22,4 procent) och Nacka (22,5 procent). Inom landstingen så var andelen personkryss störst i Jönköping (34,3 procent) och Jämtland (32,1 procent) medan den var minst i Östergötland (21,6 procent) och i Stockholms läns landsting (21,8 procent).

Det finns stora skillnader mellan hur de olika partiernas väljare personrösttar. I kommunvalet kryssade 38,8 procent av Centerpartiets och 38,5 procent av Kristdemokraternas väljare medan endast 25,5 procent av Miljöpartiets väljare personröstade.

TABELL 12 Personröster per parti (%)

Parti	Andel personröster i kommunvalet	Andel personröster i landstingsvalet	Andel personröster i riksdagsvalet
Moderaterna	28,0	22,0	22,3
Centerpartiet	38,8	29,3	27,2
Folkpartiet	30,5	22,7	22,0
Kristdemokraterna	38,5	29,6	27,5
Socialdemokraterna	32,2	24,7	26,4
Vänsterpartiet	32,2	25,9	27,6
Miljöpartiet	25,5	21,3	22,6
Sverigedemokraterna	27,7	28,6	28,5

Källa: Valmyndigheten

Andelen som valdes in på personkryss i kommunvalet var 19,3 procent. Personvalet gynnade inte kvinnor, utan 66,1 procent är män och 33,9 procent kvinnor. Totalt sett var det bara 274 ledamöter som inte skulle ha blivit valda om de inte själva fått tillräckligt många personkryss. Det är mer än dubbelt så många som de 128 som valdes in 2006 men det är fortfarande en förhållandevis liten andel, drygt två procent, av de valda.

I landstingsvalet var andelen personvalda 29,4 procent. Av dessa är 47,0 procent kvinnor och 53,0 procent män. Det var 91 ledamöter eller 5,5 procent som inte skulle ha valts in om de inte själva fått tillräckligt många personkryss, en ökning med 30 ledamöter jämfört med valet 2006.

Enligt SVT:s valundersökning (VALU) så personkryssade män och kvinnor lika mycket i kommunvalet. Skillnaderna mellan olika åldersgrupper var relativt små men väljare under 50 år personröstade i något större utsträckning än väljare över 50 år. Väljare på landsbygd och i mindre tätorter kryssade något mer än väljare i stad och storstad. Den största andelen personkryss återfinns bland personer med utländsk bakgrund. Det gäller framför allt väljare som är uppväxta i Europa utanför Norden samt utanför Europa.

Röstdelning

Vi har tidigare redovisat hur partiernas resultat i de olika valen varierar. Skillnaderna är dock relativt måttliga. Socialdemokraterna fick 1,7 procent och Centerpartier 1,4 procent fler röster i kommunvalet än i riksdagsvalet medan Moderaterna fick 3,9 procent och Kristdemokraterna 1,2 procent färre röster. För vart och ett av de övriga riksdagspartierna är skillnaden mellan de olika valen mindre än en procentenhet. Mot den bakgrunden är det överraskande att 30 procent röstade på olika partier i kommun- och i riksdagsvalet, så kallad röstdelning. Det innebär att de politiska partiernas kommunala väljare bara delvis är samma personer som deras väljare i riksdagsvalet.

När den gemensamma valdagen infördes 1970 var det bara 6 procent av väljarna som röstdelade mellan riksdags- och kommunalvalen och 4 procent mellan riksdags- och landstingsvalen. Vid förra valet var röstdelningen mellan års riksdags- och kommunalvalen 27 procent. I 2010 års val uppgick röstdelningen till 30 procent enligt VALU.

Röstdelningen är densamma bland kvinnor och män och i olika åldersgrupper förutom de över 65 år som röstdelar i någon lägre utsträckning. SACO:s medlemmar röstdelar mer än TCO:s medlemmar som i sin tur röstdelar klart mer än LO:s medlemmar. Röstsplittringen är något lägre bland de som är födda i Norden och Europa och klart lägre bland dem som är födda utanför Europa.

Röstdelningen är klart högst bland Kristdemokraternas väljare. Mer än hälften av partiets väljare i riksdagsvalet röstade på ett annat parti i kommunvalet. Men den är hög även bland Centerpartiets och Miljöpartiets väljare och ligger över 30 procent i alla partier utom Socialdemokraterna där den bara uppgår till 24 procent.

TABELL 13 Röstdelning i olika grupper (%)

Kvinnor	30
Män	30
18-21	29
22-30	29
31-64	30
65+	28
LO-medlemmar	23
TCO-medlemmar	32
SACO-medlemmar	36
Nordiska medborgare	26
Födda i Europa (utanför Norden)	25
Födda utanför Europa	21
Kristdemokraterna	52
Centerpartiet	40
Miljöpartiet	37
Folkpartiet	34
Vänsterpartiet	33
Moderaterna	31
Sverigedemokraterna	30
Socialdemokraterna	14
Samtliga	27

Källa: VALU 2010

En tydlig majoritet av de som röstar på olika partier i kommun- och riksdagsvalen delar sina röster mellan partier inom samma block. Men en dryg tredjedel av röstdelarna och ungefär var tionde väljare röstar ändå över blockgränsen. Andelen är i stort sett densamma bland borgerliga och rödgröna väljare.

Lokala partiledares betydelse

Vi har tidigare visat att en del partier är generellt starkare i kommun- resp. landstingsvalet än i riksdagsvalet och vice versa. Skillnaderna är dock relativt måttliga. Men i vissa kommuner kan skillnaderna vara dramatiska. Mycket talar för att det finns ett samband mellan partiets resultat och väljarnas förtroende för kommunens ledande politiker. Det innebär i så fall att man väljer parti efter ordförandekandidat snarare än efter partiprogram. Tabellen nedan visar de kommuner där det styrande partiet fått störst röstandel i kommunvalet jämfört med riksdagsvalet.

TABELL 14 Styrelseordförande i kommuner med stor skillnad i röstandel kommunval och riksdagsval

KSO	Parti	Kommun	Kommunalval (%)	Röstövertikt
Stig Henriksson	V	Fagersta	55,6	46,8
Roland Halvarsson	V	Degerfors	48,6	37,8
Bengt Germundsson	KD	Markaryd	44,7	34,7
Roland Åkesson	C	Mönsterås	40,4	30,0
Martin Carling	C	Dals-Ed	37,2	21,4
Sofia Jarl	C	Gagnef	32,7	20,4
Ola Persson	C	Sunne	35,5	18,7
Torkild Strandberg	FP	Landskrona	30	18,3
Magnus Oskarsson	KD	Ödeshög	30,5	18,1
Håkan Algotsson	C	Torsås	30,2	15,7
Johanna Söderberg	C	Eda	27,9	15,6
Daniel Bäckström	C	Säffle	27,5	15,3
Anette Riesbeck	C	Rättvik	26,2	15,0
Kjell Sjölund	C	Karlsborg	25,8	14,8
Sven-Inge Karlsson	C	Ydre	30,5	14,5

Fortsättning TABELL 14

KSO	Parti	Kommun	Kommunalval (%)	Röstövertikt
Anders Johansson	S	Sigtuna	42,4	14,4
Roland Karlsson	FP	Lysekil	23,5	13,5
Claes Jägevall	FP	Tibro	20,3	13,0
Johan Persson	S	Kalmar	45,9	13,0
Agneta Häggglund	S	Håbo	36,6	11,7

Källa: Valmyndigheten/Sveriges Kommuner och Landsting

Tabellen visar bara de kommuner där skillnaden i andelen röster mellan kommunalval och riksdagsval är som störst. I totalt sett 33 kommuner har den tillträdande kommunstyrelseordförandens parti erhållit mer än 10 procentenheter fler röster i kommun- än i riksdagsvalet. I 22 av dessa tillhör ordföranden Centerpartiet. Det finns också kommuner där kommunstyrelsens ordförande troligen haft stor inverkan på resultatet i kommunvalet, även om skillnaden gentemot riksdagsvalet inte är lika stor andelsmässigt. Ett exempel är Göteborg där Socialdemokraterna under Anneli Hulténs ledning fick mer än 12 400 fler röster i kommun- än riksdagsvalet. Ett annat är Malmö där Socialdemokraterna under Ilmar Reepalus ledning fick mer än 11 300 fler röster i kommun- än i riksdagsvalet.

De folkvalda

I kommunfullmäktigeförsamlingarna minskade det totala antalet ledamöter med 123 till 12 969. För närvarande står 15 av dessa platser tomma eftersom framförallt Sverigedemokraterna (12 platser) inte lyckats besätta dem. Andelen kvinnor har ökat något (0,7 procentenheter) sedan förra mandatperioden och utgör nu 43 procent av ledamöterna. Andelen kvinnor är högst inom Socialdemokraterna och Miljöpartiet och lägst inom Sverigedemokraterna. Medelåldern bland kommunernas fullmäktigeledamöter är 51,2 år. Andelen ledamöter under 30 år är 7 procent och över 65 år är 17 procent.

TABELL 15 Köns- och åldersfördelning kommunfullmäktigeledamöter (%)

Ålder	
18-29	7
30-49	34
50-64	42
65-	17
Summa	100

Kön	
Man	57
Kvinna	43
Summa	100

Källa: Valmyndigheten

I landstingsfullmäktige har antalet ledamöter ökat med sex platser och samtliga 1662 platser är besatta. Andelen kvinnor har minskat något (0,3 procent) till 47,3 procent. Medelåldern är 51,6 år. 5 procent av ledamöterna är under 30 år och 15 procent över 65 år.

TABELL 16 Köns- och åldersfördelning landstingsfullmäktigeledamöter (%)

Ålder	
18-29	5
30-49	33
50-64	46
65-	15
Summa	100
Kön	
Man	53
Kvinna	47
Summa	100

Källa: Valmyndigheten

Hög omsättning

Omsättningen av fullmäktigeledamöter är mycket hög. 39,2 procent av samtliga kommunfullmäktiges ledamöter är nya. Bland dem är andelen kvinnor 45,8 procent och medelåldern 46 år. Även inom landstingens fullmäktigeför-samlingar är omsättningen mycket hög, 45,5 procent av ledamöterna är nya. Bland de nya i landstingsfullmäktige är andelen kvinnor 47,8 procent medelåldern är 47 år. Det totala antalet nya fullmäktigeledamöter i kommuner och landsting är drygt 5800.

TABELL 17 Nya fullmäktigeledamöter per parti (Antal och procent)

Parti	Nya kommunfullmäktigeledamöter	Andel nya (%)	Nya landstingsfullmäktigeledamöter	Andel nya (%)
Moderaterna	1201	40	243	40
Centerpartiet	425	30	43	36
Folkpartiet	367	40	55	47
Kristdemokraterna	206	35	30	37
Socialdemokraterna	1486	32	243	40
Vänsterpartiet	266	38	45	46
Miljöpartiet	430	63	67	65
Sverigedemokraterna	475	78	60	88
Övriga partier	230	45	16	35
Totalt	5089	39,2	757	45,5

Källa: Valmyndigheten

TABELL 18 Medelålder fullmäktigeledamöter

	Medelålder män	Medelålder kvinnor	Medelålder samtliga
Nya ledamöter kommunfullmäktige	47,7	44,7	46,3
Samtliga ledamöter kommunfullmäktige	52,2	49,9	51,2
Nya ledamöter landstingsfullmäktige	47,7	47,0	47,4
Samtliga ledamöter landstingsfullmäktige	52,4	52,3	51,6

Källa: Valmyndigheten

Många avhopp

Det är inte bara i samband med valet som det sker en omsättning av ledamöter. Även under mandatperioden så lämnar en stor grupp förtroendevalda sina uppdrag. Under föregående mandatperiod lämnade 16 procent av kommunfullmäktiges ledamöter sina uppdrag. Högst andel var det i åldersgruppen 18-21 år där 42 procent lämnade sina uppdrag under mandatperioden. Avhoppsfrekvensen är lika stor som under mandatperioden 2002-2006.

TABELL 19 Avhopp från uppdrag som kommunfullmäktigeledamot under mandatperioden 2006-2010

Ålder	Valda	Avg	Andel
18-21	234	97	42%
22-36	1999	562	28%
37-50	4488	825	18%
51-64	6893	773	11%
65-	1930	258	13%
Summa	15544	2515	16%

Källa: Valmyndigheten

TABELL 20 Avhopp från uppdrag som landstingsfullmäktigeledamot under mandatperioden 2006-2010

Ålder	Valda	Avg	Andel
18-21	8	1	13%
22-36	215	49	23%
37-50	500	83	17%
51-64	962	81	8%
65-	212	27	13%
Summa	1897	241	13%

Källa: Valmyndigheten

Majoriteter

Valet 2010 ledde till maktskifte i 82 kommuner⁴. Det är inte riktigt lika många som vid valet 2006 då majoritetsförhållandet ändrades i 101 kommuner varav många var till alliansens fördel.

Majoritetsförhållande i kommuner

De 82 maktskiftena spretade åt olika håll, 25 kommuner fick ett alliansstyre, 36 kommuner fick ett vänsterstyre och i 21 kommuner fick ett blocköverskridande styre. Det resulterade i att vid årsskiftet 2010/2011 hade 140 kommuner alliansstyre, 110 kommuner vänsterstyre och 39 kommuner har någon form av blocköverskridande styre⁵. Det ska jämföras med föregående mandatperiod då 157 kommuner hade ett alliansstyre, 92 kommuner hade ett vänsterstyre, och 41 kommuner hade ett blocköverskridande styre.

TABELL 21 Majoritetsförhållanden i kommunerna 2002-2010

	Alliansstyre	Vänsterstyre	Blocköverskridande styre
2002	104	128	58
2006	157	92	41
2010	140	110	38

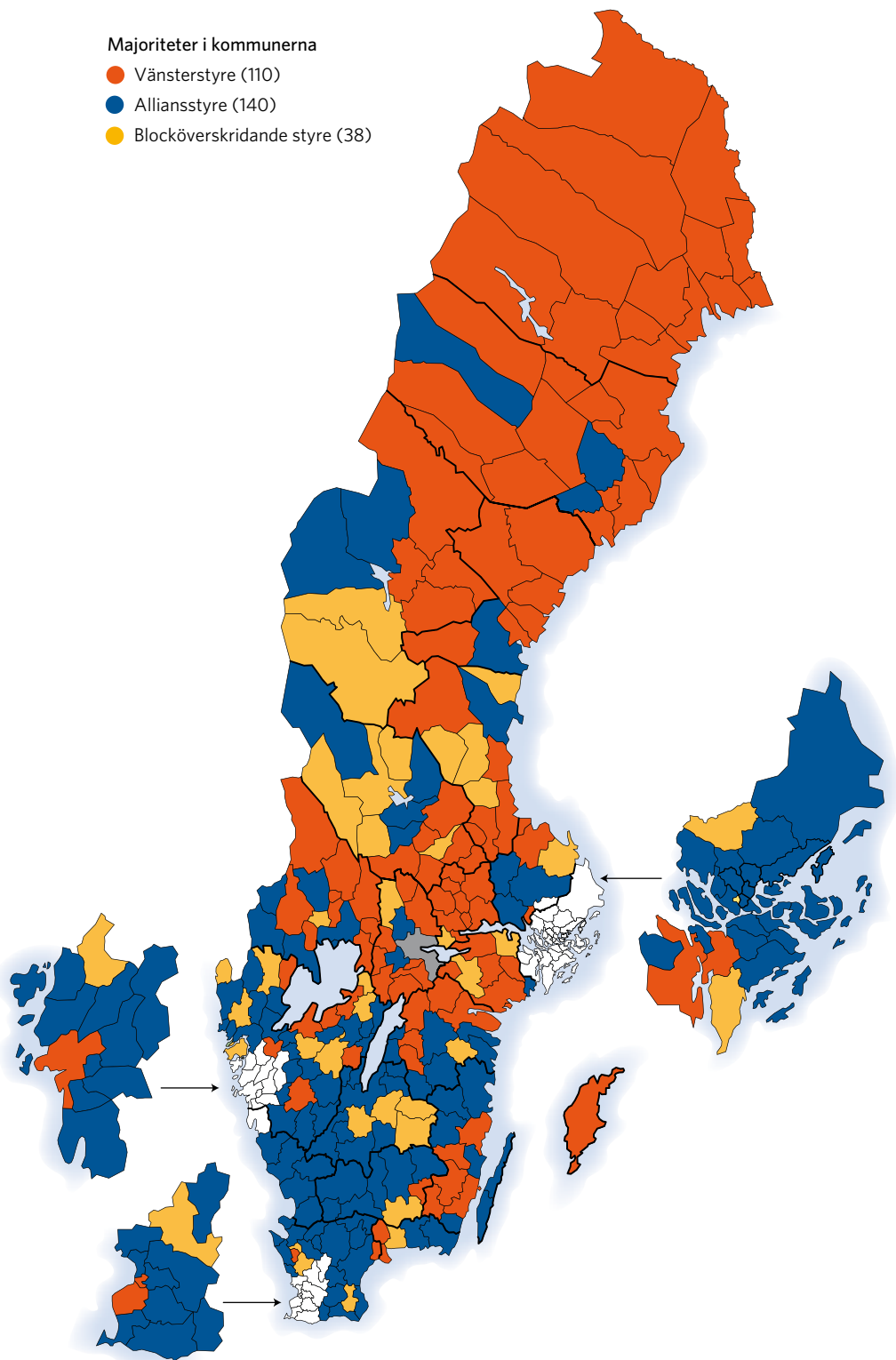
Källa: Sveriges Kommuner och Landsting

4 Med ett Alliansstyre avses ett styre där ett eller flera av de fyra borgerliga riksdagspartierna ingår, men inte S eller V. Med ett vänsterstyre avses ett styre där S och/eller V ingår, men inget av de fyra borgerliga riksdagspartierna. Med ett blocköverskridande styre avses ett styre där minst ett borgerligt och S eller V ingår. Miljöpartiet kan ingå i såväl borgerligt, vänster- eller blocköverskridande styre. Samma sak gäller för lokala partier. Ett maktskifte sker när en av de tre styrformerna ovan övergår i ett annat styre. Ett maktskifte anses också föreligga vid en radikal förändring av partiuppsättningen trots att formen av styre är densamma som tidigare.

5 Vid sammanställningen av skriften var majoritetsförhållandena inte klara i Örebro, de avvaktade beslut om omval.

Majoriteter i kommunerna

- Vänsterstyre (110)
- Alliansstyre (140)
- Blocköverskridande styre (38)

Det finns 76 olika variationer av partikonstellationer i kommunernas styren:

Alliansstyren

Det vanligaste är ett styre där samtliga fyra borgerliga riksdagspartierna ingår, så är fallet i 72 kommuner. I ytterligare 16 kommuner består styret av en konstellation där ett, två eller tre av dessa partier bildar styre. I 28 kommuner regerar de borgerliga partierna tillsammans med Miljöpartiet, i 2 kommuner tillsammans med SPI och i 22 kommuner tillsammans med ett lokalt parti.

Vänsterstyren

Av vänsterstyrena är det vanligaste att Socialdemokraterna styr tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet, så är fallet i 41 kommuner. I 31 kommuner styr Socialdemokraterna själva, i 21 tillsammans med Vänsterpartiet och i 4 kommuner tillsammans med Miljöpartiet. Vänsterpartiet styr själva i en kommun och tillsammans med Miljöpartiet i en kommun. I 11 kommuner ingår ett lokalt parti i ett vänsterstyre.

Blocköverskridande styren

I kommuner med blocköverskridande styre ingår Socialdemokraterna i 39, Centerpartiet i 22, Folkpartiet i 15, Miljöpartiet i 14, Vänsterpartiet i 12, Moderaterna i 11, Kristdemokraterna i 4 och ett lokalt parti i 5 styren. Det förefaller således som om de bästa förutsättningarna för blocköverskridande samverkan råder mellan Socialdemokraterna och Centerpartiet.

Miljöpartiet

Miljöpartiet ingår i 97 styren varav 51 vänsterstyren, 32 alliansstyren och 14 blocköverskridande styren. Det ska jämföras med förra valet när Miljöpartiet ingick i 54 styren varav 24 vänsterstyren och 20 alliansstyren och 10 blocköverskridande styren.

Övriga partier

Övriga partier ingår i 40 styren varav 24 alliansstyren, 11 vänsterstyren och 5 blocköverskridande styren. Efter förra valet ingick övriga partier i 42 styren varav 30 alliansstyren, 7 vänsterstyren och 5 blocköverskridande styren.

Minoritetsstyren

I 41 kommuner saknar de styrande egen majoritet i fullmäktige. Av dessa minoritetsstyren är 22 alliansstyren, 17 vänsterstyren och 2 blocköverskridande styren.

Flerpartistyre

I fyra kommuner ingår sex partier i majoriteten och i 43 kommuner fem partier.

TABELL 22 Olika styrsituationer kommuner (antal kommuner)

Styre	Minoritetsstyre	Miljöpartiet ingår	Lokalt parti ingår
Alliansstyre	22	32	24
Vänsterstyre	17	51	11
Blocköverskridande styre	2	14	5
Summa	41	97	40

Källa: Sveriges Kommuner och Landsting

I 87 procent av kommunerna finns antingen ett alliansstyre eller ett vänsterstyre. Denna siffra ger dock inte en heltäckande bild av de politiska blockens dominans. I 96 kommuner kunde inte något av blocken bilda majoritet på egen hand. Det har inneburit att man tagit hjälp av Miljöpartiet och/eller ett lokalt parti för att bilda en styrande majoritet.

Majoritetsförhållanden i landsting

Inom landstingen resulterade valet i fyra maktskiften, i 2 landsting till borgerligt styre och i två till vänsterstyre. 9 landsting har vänsterstyre, 9 borgerligt styre och två landsting blocköverskridande styre. Före valet hade 9 landsting vänsterstyre, 8 borgerligt styre och 3 blocköverskridande styre. Miljöpartiet ingår i den styrande majoriteten i 14 landsting varav 3 borgerliga styren och samtliga vänsterstyren och blocköverskridande styren. Före valet ingick partiet i 10 styren varav 5 vänsterstyren 3 borgerliga och 2 blocköverskridande styren. Sjukvårdspartier ingår i styret i 3 borgerligt styrda och ett vänsterstyrt landsting.

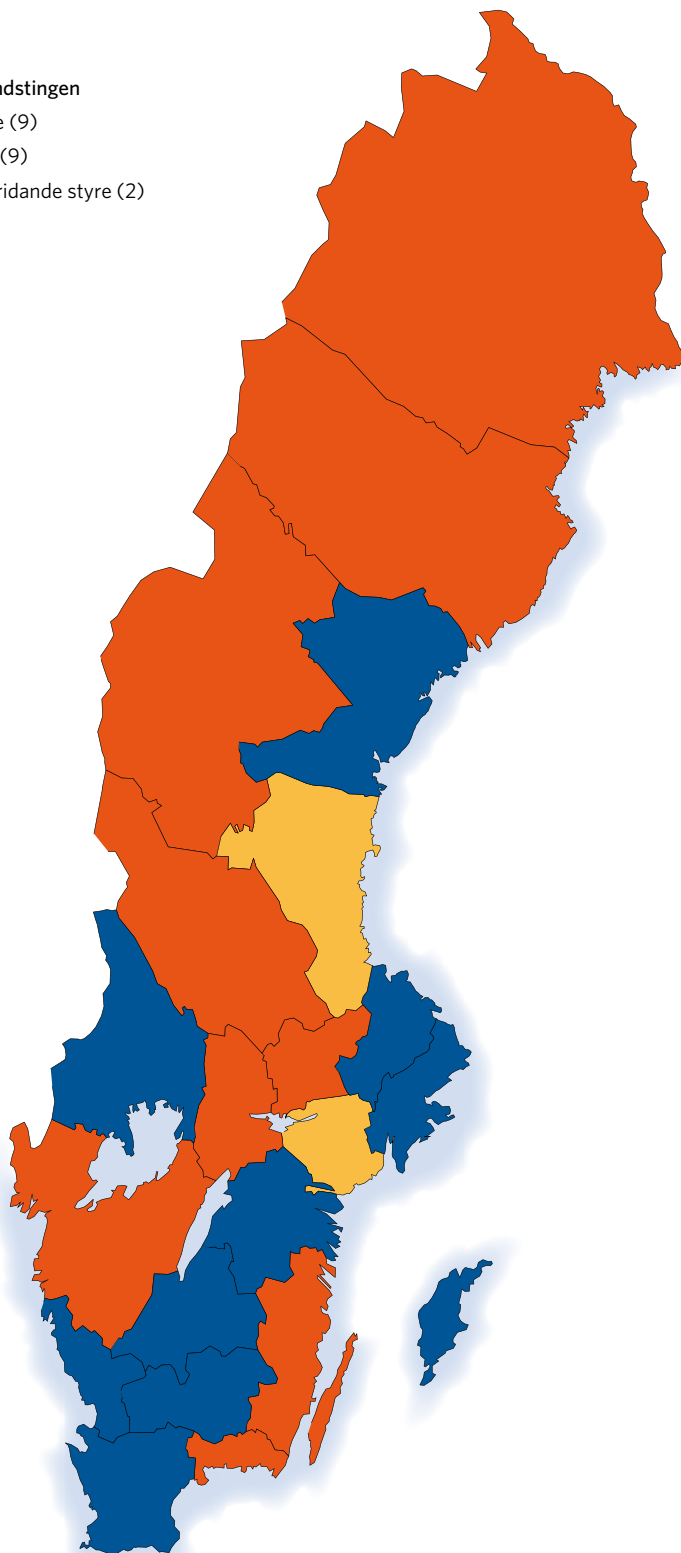
TABELL 23 Majoritets- och styrförhållanden och maktskiften landsting

Styren	2010	Maktskiften	Miljöpartiet ingår	Sjukvårdsparti ingår
Borgerligt styre	9	2	3	3
Vänsterstyre	9	2	9	1
Blocköverskridande styre	2	-	2	-

Källa: Sveriges Kommuner och Landsting

Majoriteter i landstingen

- Vänsterstyre (9)
- Alliansstyre (9)
- Blocköverskridande styre (2)

Vilka är styrelseordförande?

I hälften av kommunerna kommer kommunstyrelsen ordförande från ett borligt parti men Socialdemokraterna är det parti som har flest ordförandeposter, 141 stycken. Därefter kommer Moderaterna med 93 ordförandeposter följt av Centerpartiet 44, Folkpartiet 4, Kristdemokraterna 4, Vänsterpartiet 2 och Nykvarnspartiet 1. När det gäller landstingen så innehar Socialdemokraterna 11 ordförandeposter och Moderaterna 9.

Av kommunstyrelsens ordföranden är 206 män och 83 är kvinnor.⁶ Det innebär en ökning med fem kvinnliga ordföranden jämfört med inledningen av förra mandatperioden. När det gäller landstingen är andelen kvinnor högre, 9 av 20 ordföranden är kvinnor. Socialdemokraterna har högst andel kvinnliga ordföranden 36 procent följt av Centerpartiet 30 procent och Moderaterna 23 procent. Folkpartiet, Kristdemokraterna och Vänsterpartiet har ingen kvinnlig ordförande.

Nästan var tredje ordförande är ny i sitt uppdrag. Maktskifte är den vanligaste orsaken när en ny ordförande tillträder men ungefär var tredje ordförande efterträder en partikamrat.

TABELL 24 Styrelseordförande, parti och kön (antal)

Styrelseordförande	M	C	FP	KD	S	V	Övriga partier
Kommunen totalt	93	44	4	4	141	2	1
Kvinnor	20	14	-	-	48	-	1
män	73	30	4	4	93	2	-
nya i uppdraget	30	9	-	1	48	1	-
Landstinget totalt	9				11		
kvinnor	3				6		
män	6				5		
nya i uppdraget	5				5		

Källa: Sveriges Kommuner och Landsting

⁶ Vid sammanställningen av skriften var majoritetsförhållandena inte klara i Örebro, de avstakade beslut om omval. I Åre har Centerpartiet ordförandeposten i två år sedan tar Moderaterna över. I Tomelilla har Socialdemokraterna ordförandeposten i två år sedan tar Moderaterna över.

Maktskiften 2007-2010

Maktskiften i kommuner och landsting sker inte bara i samband med ett val. Under mandatperioden 2006-2010 fördubblades antalet styren som sprack jämfört med föregående mandatperiod, från 12 till 23 i kommunerna och från ett till två i landstingen.

I kommunerna var det 15 alliansstyren, 5 vänsterstyren och 3 blocköverskridande styren som sprack och i landstingen ett vänsterstyre och ett alliansstyre. Den vanligaste lösningen när styren spricker har varit att bilda ett blocköverskridande styre, detta skedde i 11 kommuner. I 7 kommuner bildades ett alliansstyre och i 5 kommuner resulterade maktskiftet i ett vänsterstyre. De två landsting som skiftat majoritet har gått från var sitt håll till ett blocköverskridande styre.

KAPITEL 10

Ökat intresse i lokal dagspress för kommun- och landstingsvalet

Antalet artiklar i ett urval dagstidningar⁷ som nämner kommun- eller landstingsvalet var i genomsnitt 15 procent högre under halvåret som föregick valet 2010 än det halvår som föregick valet 2006. Det visar en undersökning gjord av Martin Stockenstrand, pressekreterare på SKL. Antalet artiklar om kommunvalet ökade med knappt 10 procent i genomsnitt i de granskade dagstidningarna. Artiklar som nämner landstingsvalet ökade med nästan 50 procent mellan 2006 och 2010.

Storstadspressens omnämnande av de lokala valen minskade något i antal artiklar mellan år 2006 och 2010. I den lokala dagspressen ökade antalet artiklar om kommun- och landstingsvalet med över 20 procent. Den största ökning av artiklar 2010 jämfört med 2006 sker i den lokala dagspressens omnämnande av landstingsvalet. År 2006 nämns landstingsvalet i 143 artiklar jämfört med 225 artiklar år 2010. Det motsvarar en ökning på nästan 60 procent.

Kommunvalen

De flesta artiklar om det kommunala valet är neutralt eller positivt vinklade. Artiklarna handlar om partipolitiska utspel, information om hur röstandet

⁷ Granskade storstadstidningar: Svenska Dagbladet, Aftonbladet, Dagens Industri, Sydsvenskan och Göteborgs-Posten. Granskade lokala tidningar: Borlänge Tidning, Borås Tidning, Falu Kuriren, Hallands Nyheter, Helsingborgs Dagblad, Nerikes Allehanda, Värmlands Folkblad, Västerbottens-Kuriren, Östersunds-Posten. Granskade perioder: 2010-03-19 > 2010-09-18 (valdag 19 september), 2006-03-17 > 2006-09-16 (valdag 17 september).

går till och om personval. Några artiklar är negativt vinklade om kommunpolitiken. Det handlar om lokala politiska skandaler, om politikernas tidigare samröre med nazister, skuldsatta politiker, sexdömda politiker eller politiker som misstänks för mutförsök av polis.

I storstadspress år 2010 var det frågan om Moderaternas fortsatta stöd i Vellinge som fick extra mycket uppmärksamhet. Den storstadstidning som skriver mest om det kommunala valet 2006 och 2010 är Sydsvenskan som publicerat dubbelt så många artiklar som tvåan Göteborgs-Posten.

I lokal dagspress är det framför allt Sverigedemokraternas politik, deras politiker som utsätts för hot och våld, samt om SD:s förväntade valframgångar som får mycket uppmärksamhet. Helsingborgs Dagblad skriver mest av de lokala tidningarna 2006. Men 2010 är det Nerikes Allehanda, följt av Hallands Nyheter som rapporterar mest om de kommunala valen. Generellt är intresset större för de lokala valen i Skåne och Västra Götalandsregionen sen sjunker intresset ju längre norrut man kommer (av de nio jämförda tidningarna).

Landstingsvalen

De flesta artiklar där landstingsvalet nämns, är i samband med kommunvalet, exempelvis "kommun- och landstingsvalet". De artiklar i Storstadspress som handlar om valet till landstinget tar upp olika förslag för sjukvården och lokaltrafiken. Det landsting som nämns mest i storstadspress, både 2006 och 2010, är Stockholm.

I lokal dagspress är det de olika politiska kandidaterna och partierna i landstingsvalet som uppmärksammas. Den stora skillnaden mellan 2006 och 2010 beror framförallt på ett ökat intresse att informera om vikten att gå och rösta, "i kommun- och landstingsvalet". Flera artiklar tar upp nyanländas rätt att rösta och intervjuar personer som är utrikesfödda. Personerna får i tidningen berätta om de tänker rösta och i så fall på vilket parti. År 2006 skriver Falu-Kuriren mest om landstingsvalen, följt av Nerikes Allehanda. Men 2010 har NA, följt av Hallands Nyheter och Borlänge Tidning passerat Falu-Kuriren i antalet publicerade artiklar.

KAPITEL 11

Sammanfattande diskussion

Valdeltagandet ökar men det är stora skillnader mellan och inom kommunerna

Vid 2010 års val ökade valdeltagandet med över 2 procent i samtliga val. Det är en stor uppgång med tanke på att deltagandet även ökade i valet 2006. Uppgången tycks vara än större i den stora gruppen av förstagångsväljare. SKL:s egen undersökning visar att förstagångsväljare visserligen röstar i mindre utsträckning än genomsnittet men att valdeltagandet ökade med över 3 procent i valet till kommunfullmäktige i denna grupp.

Valdeltagandet gick upp i samtliga landsting och det är relativt små skillnader mellan olika landsting. Det gäller inte för kommunerna där det, trots en uppgång i valdeltagandet i alla kommuner utom två, finns stora skillnader. Det skiljer nästan 30 procent mellan Lomma där 90,5 procent av invånarna gick till valurnorna och Haparanda där motsvarande andel bara var 61,0 procent.

I likhet med tidigare val finns det också stora skillnader inom kommunerna. I 205 av landets kommuner finns en differens i valdeltagandet på 10 procent eller mer mellan det distrikt med högst valdeltagande och det med lägst. Studien "Valdeltagande på valdistriktsnivå" från förra mandatperioden visar att det som är utmärkande för valdistrikt med lägre valdeltagande är att befolkningen har lägre inkomst, lägre utbildning, är sysselsatta i lägre utsträckning och har högre andel utrikes födda och utländska medborgare. Det är troligt att dessa slutsatser står sig även efter detta val. Det finns således anledning att även i fortsättningen undersöka vilka grupper som röstar i lägre utsträckning och om det kan behövas särskilda insatser för att öka valdeltagandet.

Det är svårt att med säkerhet säga varför valdeltagandet ökade. En av teorierna som har lyfts i eftervalsdebatten handlar om att det fanns två tydliga alternativ, alliansen och de rödgröna. Det var också flera partier som i opinionsmätningar inför valet låg nära 4-procentsspärren varav ett av dem, Sve-

rigedemokraterna, hade chans att komma in i riksdagen för första gången. Många kommuner har också arbetat aktivt med insatser för att öka valdeltagandet och inte minst för att underlätta förtidsröstningen.

Medias ökade intresse för den lokala och regionala politiska nivån kan också ha påverkat. SKL:s medieundersökning visar på ett ökat intresse för kommun- och landstingsvalen. Artiklar i dagspressen om kommun- eller landstingsvalet var i genomsnitt 15 procent högre under halvåret som föregick valet 2010 än det halvår som föregick valet 2006. Den tydligaste ökningen stod den lokala dagspressen för.

Flera röstade olika i riksdags- och kommunvalen

Rörligheten bland väljarna är fortsatt hög även om andelen väljare som bestämde sig för hur de ska rösta under den sista veckan och som byter parti i riksdagsvalet har sjunkit något jämfört med 2006. Däremot har andelen som röstar på olika partier i riksdagsvalet och kommunvalet ökat från 27 till 30 procent. Två tredjedelar av dem som röstdelar röstar på partier inom samma politiska block i de två valen och enbart 10 procent av väljarkåren röstdelar över blockgränsen. Enligt tidigare mätningar överväger hälften av väljarna att rösta på olika partier i de olika valen. I enskilda kommuner kan dock röstdelningen vara betydligt större. Det kan handla om att man röstar på ett parti som leds av en politiker som man har stort förtroende för eller att man röstar på ett lokalt parti. Ytterligare ett skäl till röstdelning kan vara att man av taktiska skäl röstat på ett parti inom det egna blocket som annars riskerat att hamna under 4 procentspärren. I detta val gäller detta framför allt Kristdemokraterna och Centern⁸.

Röstdelningen är under alla förhållanden en indikator på att väljarna gör självständiga ställningstaganden i de olika valen och att lokala förhållanden påverkar resultatet. Den kommer i huvudsak tillgodo partier inom samma block. Samtidigt öppnar den för stora framgångar för partier med populära ledare och för lokala partier.

Personvalet är den nedåtgående trenden bruten?

Det dalande intresset för personval bröts vid valet 2010. Uppgången är blygsam, men det var första gången sedan personvalet infördes 1998 som andelen som personröstade ökade. Eftersom uppgången endast var några procent är det svårt att avgöra om det är ett trenderbrott eller en tillfällighet. Personlig profilering via sociala medier kan vara en orsak, en annan kan vara att det flitiga personkryssandet vid Europaparlamentsvalet 2009 (59 %) spillt över på de allmänna valen 2010. Intresset för att rösta på en speciell person kan också

8 Novus 2010

öka om man som väljare upplever att det är små skillnader mellan partierna.

I en del kommuner är personvalet populärt. Det är företrädesvis mindre kommuner i norra Sverige och i Småland. I en mindre kommun har väljarna oftare god kännedom om partiernas kandidater och det krävs inte så många röster för att komma över 8-procentsspärren. Vad de regionala skillnaderna består i är svårare att förklara, men Kristdemokraternas och Centerpartiets väljare personröstar i högre utsträckning än andra grupper och partierna har många väljare i dessa kommuner.

Tidigare studier visar att den viktigaste orsaken till det låga personröstandet är bristande kännedom om partiernas kandidater. Avsikten med personvalet är att ge väljarna större möjlighet att påverka vilka som väljs in i de beslutade organen och att minska avståndet mellan väljare och valda. Idag utnyttjar endast 20 - 25 procent av alla väljare personvalet vilket leder till att dess effekter blir små. Endast 2 procent av kommunfullmäktiges ledamöter fick sina mandat genom personvalet.

Maktskiften åt både hållen

Valet 2010 resulterade i många maktskiften 82 stycken i kommunerna och fyra stycken i landstingen. Nästan hälften resulterade i ett nytt vänsterstyre och resten fördelades ganska jämnt mellan nya alliansstyren och nya blocköverskridande styren. Detta trots att både Socialdemokraterna och Vänsterpartiet backade i kommun- och landstingsvalen. Ökningen av antalet vänsterstyren beror främst på att Miljöpartiet fick fler mandat och allierade sig med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet i högre utsträckning än tidigare. Miljöpartiet är ändå fortfarande ett mittenparti på kommun- och landstingsnivå. Nästan hälften av de styren där Miljöpartiet ingår är alliansstyren eller blocköverskridande styren.

Sverigedemokraterna fick plats i riksdagen för första gången vid valet 2010. De fick också mandat i 256 kommuner och 15 landsting. Partiet ingår inte i något styre och hur stort indirekt inflytande det får återstår att se. I fem av de tio kommuner där Sverigedemokraterna fick flest röster har ett minoritetsstyre bildats, i tre ett blocköverskridande styre där både Moderaterna och Socialdemokrater ingår och i två alliansstyren med stöd av ett lokalt parti.

Blockpolitik och koalitioner

Blockpolitiken har en fortsatt stark ställning, 87 procent av kommunerna och 90 procent av landstingen styrs av antingen ett borgerligt eller ett socialistiskt block. Övriga har ett blocköverskridande styre. Det är ungefär samma antal som efter valet 2006.

Samtidigt har blocken⁹ i 174 kommuner inte kunnat bilda majoritet på egen hand, i 96 fall har man tagit hjälp av Miljöpartiet eller ett lokalt parti för att skapa en styrande majoritet, i 37 fall har ett blocköverskridande styre bildats och i 41 fall styr ett eller flera partier i minoritet.

Kommunpolitiken skiljer sig på många sätt från rikspolitiken. Framför allt i mindre kommuner behövs pragmatiska lösningar och samförstånd i viktiga och långsiktiga frågor. Det leder till att även breda koalitioner kan enas om tydliga politiska program men det ställer naturligtvis krav på politiskt ledarskap, kompromissvilja och samarbetsförmåga och förutsätter att det finns ett personligt förtroende åtminstone mellan partiernas ledande företrädare. Men det blir allt vanligare att samarbeten spricker. Under förra mandatperioden fördubblades antalet styren som sprack jämfört med föregående mandatperiod, från 12 till 23 i kommunerna respektive från ett till två i landstingen. Trenden kommer antagligen fortsätta denna period när antalet koalitioner och minoritetsstyren är fler än efter valet 2006.

Utrymme för övriga partier

Sedan 1970-talet har antalet lokala partier i kommuner och landsting successivt ökat. Jämfört med förra kommunvalet så har fler lokala partier erhållit färre mandat i fler kommuner. I landstingsvalet förlorade sjukvårdspartierna mandat i ett landsting. Även om dessa partier totalt sett erhållit en begränsad del av rösterna så har man i enskilda kommuner och landsting lyckats skörda så stora framgångar att man ingår i majoritetskoalitionen och i en kommun kunnat erövra posten som styrelseordförande.

En närmare studie av stödet till lokala partier visar en motsägelsefull bild. Det finns lokala partier som tycks ha en stabil väljarbas och som i stort sett får samma röstandelar som tidigare. Det gäller framför allt sjukvårdspartierna. Förutom Västmanlands sjukvårdsparti (som inte ställde upp i detta val) och Vrinnevilistan (som tappade 1/3 av sitt väljarstöd) så är förändringarna inte högre än en procentenhet.

På kommunsidan är förändringarna betydligt större. Bland de 33 lokala partier som fick mer än 10 procent av rösterna i sina respektive kommuner är 10 nya. Av de "gamla" partierna så förlorade 9 mer än 8 procentenheter jämfört med föregåendeval. Och av de 10 lokala partier som i förra valet fick mer än 25 procent av rösterna i sina kommuner så ställde två partier inte upp i detta val och de övriga tappade mellan 6 och 17 procentenheter av väljarnas röster!

Dessa siffror indikerar att det finns ett utrymme för att bilda lokala partier

9 Till det borgliga blocket räknas ett eller flera av partierna M, C, KD, FP och till det socialistiska S och/eller V.

och att få ett så starkt stöd att man kan ingå i styret och till och med erhålla posten som styrelseordförande. Men de visar också att ett starkt stöd i ett val inte är någon garanti för att man ska behålla stödet i nästa. De lokala partiernas väljare tycks vara flyktiga. Stödet i ett val kan ha sin grund i missnöje med beslut i en fråga som inte längre är aktuell i nästa val eller om missnöje med enskilda politiker som inte finns kvar. Ett lokalt parti som ingår i ett styre måste dessutom bevisa att man klarar av detta ansvar. Dessutom kan lokala partier vara särskilt beroende av en ledande profil. När den personen lämnar sitt uppdrag kan konsekvenserna bli betydande. Förklaringarna varierar från kommun till kommun.

Under alla omständigheter utgör dessa partier en nyttig påminnelse om vikten av både en livlig partipolitisk debatt och av en fungerande medborgardialog som ger människor möjlighet att diskutera förslag och att påverka de beslut som fattas. Det kan öka medborgarnas kunskaper om och förståelse för olika beslut som rör kommunens eller landstingets utveckling och verksamhet. Där dialogen försummas så kan det politiska landskapet förändras dramatiskt liksom förutsättningarna att få till stånd en stabil majoritet.

De ledande politikerna

Rörligheten i fullmäktigeförsamlingarna är fortsatt hög och 39 procent av ledamöterna är nya efter 2010 års val. De partier med högst andel nya ledamöter är också de som har ökat mest, Sverigedemokraterna (78 procent) och Miljöpartiet (68 procent). Rörligheten är relativt hög även i partier som har backat och inget parti har färre än 30 procent nya ledamöter.

Andelen kvinnor har ökat med en knapp procentenhet och kvinnorna utgör nu 43 procent av fullmäktigeledamöterna i kommunerna. I landstingen är fördelningen jämnare och kvinnorna utgör 47 procent. Den relativt jämna könsfördelningen i fullmäktigeförsamlingarna återspeglas inte när man ser till vilka som väljs till kommunstyrelsernas ordförande. I kommunerna är 29 procent av ordförandena kvinnor. I landstingen är det däremot en jämnare fördelning med 45 procent kvinnor bland ordförandena.

I årets val ökade personvalet något. Därtill kan vi se att det finns väljare som röstar på ett parti i riksdagen och ett annat i kommunen. En av anledningarna kan vara att vissa personer väljer parti efter ordförandekandidat snarare än efter partiprogram. Denna tendens kan man framförallt se i mindre kommuner. Det tydligaste exemplet är Fagersta där Vänsterpartiet med Stig Henriksson som kommunstyrelsens ordförande fick 55,6 procent vilket ger en röstövervikt på 46,8 procent jämfört med riksdagsvalet. De stora skillnaderna i valresultat i kommun- och riksdagsvalet tyder på att väljarna i dessa kommuner fäster större vikt vid vilken person som leder kommunstyrelsens arbete än vilket parti som får majoritet.

Valets genomförande

Diskussionen efter ett val handlar i första hand om hur resultatet ska förklaras och vilken politik som kommer att föras av de partier som erövrade eller behöll makten. Det är dock angeläget att även diskutera om de demokratiska institutionerna fungerar väl. En viktig fråga för flera demokratiutredningar inklusive grundlagsutredningen har varit valdeltagandet. Ur det perspektivet är det positivt att valdeltagandet fortsätter att öka. Trenden med ett sjunkande valdeltagande som bröts i och med 2006 års val var således inte någon tillfällighet. Frågan om ett högt valdeltagande har inte bara sysselsatt de politiska partierna. Många kommuner har satsat på information om vad medborgaren kan påverka genom ett val och hur det går till att rösta. Man har också satsat på att öka tillgängligheten till röstlokaler – inte minst för förtidsröstning.

Men medan det funnits en stark fokusering på valdeltagandet så tycks man i en del kommuner ha underskattat behovet av insatser för att valadministrationen ska fungera. Det har efter valet gjorts anmälningar om en rad felaktigheter i valets genomförande. Det handlar om felaktigt godkända budröster, oräknade förtidsröster, väljare som inte fått rösta och röster som inte kommit med i den slutliga sammanräkningen. Det har även rapporterats om att ordningen i röstningslokalen brustit, valsedlar inte funnits på plats, röstande fått felaktig information osv. Detta har lett till ett antal överklaganden och att ett par omval måste genomföras eftersom bristerna har en sådan omfattning att de kunnat påverka valutgången.

De brister som konstaterats är helt oacceptabla. Ett allmänt val har en central plats i en demokrati och måste skötas med största omsorg. Det är först och främst viktigt att analysera vad som skett och sedan i god tid vidta de åtgärder som krävs för att felaktigheter och slarv inte ska upprepas. Det kan både handla om en fungerande kommunal valorganisation där förutsättningarna förbättras och valförrättarna ges den utbildning som krävs. Men det kan också krävas förändringar i vallagen, förbättrade rutiner och tydligare spelregler – t.ex. om huruvida valaktiviteter ska få genomföras på valdagen eller i nära anslutning till röstningslokaler.

Förhandsregistrering av kandidater

Situationen efter 2006 års och 2010 års val har visat behovet av att säkra att personer som sätts upp på ett partis valsedlar företräder partiet, är valbara och är villiga att ställa upp. Det förutsätter i sin tur att väljarnas rätt att på valdagen skriva ett nytt namn på ett partis valsedel försvinner och att partierna blir skyldiga att i förväg registrera sina kandidater. Det skulle därmed bli tydligare för väljarna vilka partier som ställer upp och kan påverka valresultatet. Samtidigt minskar risken för att medborgare lägger röster på personer

som inte är valbara eller som inte vill åta sig uppdraget och att man får tomma stolar i fullmäktigeförsamlingen. Förbundet anser att obligatorisk förhandsregistrering av kandidater bör införas. Förbundet har tillstyrkt grundlagsutredningens förslag om att en ny utredning ges i uppdrag att arbeta vidare med denna fråga och uttalat att arbetet bör bedrivas skyndsamt.

Ökad överensstämmelse mellan valresultat och mandatfördelning

Det svenska valsystemet ska så rättvist som möjligt spegla folkets politiska vilja. Därför ska mandaten fördelas proportionellt i förhållande till antalet röster som partierna fått i valet. I riksdags- och landstingsvalet uppnås detta genom att de fasta valkretsmandaten kompletteras med utjämningsmandat. Samtidigt har en spärr införts så att partierna måste erhålla minst 4 procent av rösterna i riksdagsvalet och minst 3 procent i landstingsvalen för att få mandat. Motivet är att undvika att många små partier gör det svårt att skapa en stabil politisk majoritet.

Vid val till kommunfullmäktige saknas utjämningsmandat. Enligt vallagen är kommunen en enda valkrets. Men om en kommun har fler än 6 000 personer som är rösträttberättigade så **får** kommunen delas in i två eller flera valkretsar. Om det finns fler än 24 000 personer som har rösträtt eller om fullmäktige består av minst 51 ledamöter så **ska** kommunen delas in i två eller flera valkretsar. En valkrets ska utformas så att den får minst 15 mandat.

Avvikelser från principen om proportionalitet riskerar att minska ett styres legitimitet och förtroendet för det demokratiska systemet. Det är därför rimligt att ställa samma krav på överensstämmelse mellan röstfördelning och mandatfördelning i kommunalvalen som i riksdags- och landstingsvalen. Det finns olika vägar att skapa en sådan ordning. SKL har föreslagit att man bör skapa en mer proportionell mandatfördelning genom att införa utjämningsmandat i de kommuner som är valkretsindelade, att invånargränsen för när kommuner ska inrätta valkretsar höjs och att en småpartispärr på 2 procent införs. Förbundet har vidare tillstyrkt grundlagsutredningens förslag om att en ny utredning ges i uppdrag att arbeta vidare med denna fråga och uttalat att arbetet bör bedrivas skyndsamt.

Processen att bilda nytt styre

Förhandlingarna om vilka partier som ska bilda majoritet tenderar för varje val att ta allt längre tid i allt fler kommuner. Efter 2010 års val fanns kommuner där medborgarna - långt efter det att en ny regering tillträtt på den nationella politiska nivån - inte visste hur den egna kommunen eller landstinget skulle styras. Många väljare funderar säkert över varför den gamla majoriteten sitter kvar i mer än tre månader efter ett val och undrar om valet

inte betyder någonting. SKL har uttalat att en demokratiutredning bör överväga åtgärder som kan underlätta processen att bilda ett nytt styre, t ex en mer formaliserad ”regeringsbildningsprocess” resp. ett snabbare tillträde för den nya majoriteten.

Ny lagstiftning om extra val

Från 2011 så har Kommunallagen förändrats på flera punkter. Bland annat så har en möjlighet att genomföra extra val införts. Erfarenheterna visar visserligen att de nuvarande bestämmelserna om återkallande av uppdrag fungerar väl i samband med att majoriteter spricker under pågående mandatperiod. Med hänsyn till att kommuner och landsting under den förra mandatperioden lyckats genomföra 25 maktskiften utan extra val så kan man anta att den nya möjligheten inte kommer att användas i någon större omfattning. De alltmer komplexa och otraditionella majoriteter som bildats gör dock att möjligheten till nyval kan vara en viktig ventil i ”nödsituationer”. Därför fyller den nya lagstiftningen en viktig roll.

Återkallande av uppdrag

I kommunerna och i viss utsträckning landstingen har det blivit vanligare med otraditionella majoriteter där ett stort antal partier ingår. Det har även blivit vanligare att det styre som bildas efter ett val tappar sin majoritetsställning på grund av att något eller några partier lämnar den styrande koalitionen. Normalt klarar partierna i fullmäktige av att bilda ett nytt styre och vid behov tillämpas kommunallagens bestämmelser om återkallande av uppdrag. Men det har visat sig att bestämmelserna inte täcker in alla tänkbara situationer. Om t.ex. ett parti som har vågmästarställning och som sitter med i styrelsen byter sida så blir majoriteten i styrelse och fullmäktige oförändrad. I det läget kan styrelseordföranden från den gamla majoriteten enligt gällande lagstiftning sitta kvar som ordförande fastän nu i minoritet. SKL har begärt att utredningen ser över lagstiftningen så att även uppdraget för *ordföranden* i en styrelse eller nämnd ska kunna återkallas om denne inte längre tillhör fullmäktiges majoritet.

Stora olikheter

I denna skrift har vi redovisat den *samlade* bilden av vad som hände i de 310 kommun- och landstingsvalen. Men vi har även konstaterat att den samlade bilden kan vara missvisande eftersom den döljer de variationer som finns. Situationen i olika kommuner och landsting varierar på ett närmast dramatiskt sätt när det till exempel gäller valdeltagande, personröstning, röstdelning, partiernas röstandelar och olika majoritetskonstellationer. Trots att kommunerna i huvudsak har samma uppgifter, likartade ekonomiska för-

utsättningar (efter utjämningen) och samma grundläggande valsystem och institutionella förhållanden så varierar förutsättningarna för den lokala och regionala demokratin.

Olikheter kan vara ett uttryck för att demokratin fungerar mer eller mindre bra men också för att förutsättningarna varierar. Det kan därför krävas olika lösningar för att ge medborgarna inflytande och för att skapa bra styrelseformer. Det är en demokratisk utmaning att öppna för större mångfald när det gäller de demokratiska institutionernas utformning.

Olikheter och variationer kan slutligen också vara ett uttryck för att självstyrelsen fungerar och att människor ser kommun- och landstingsvalen som en möjlighet att kunna ta ansvar för sina gemensamma angelägenheter och påverka förhållanden i sin närhet när man utser företrädare till de beslutande församlingarna. I så fall ger de 310 valen en bekräftelse på att den svenska folkstyrelsen inte enbart förverkligas genom ett representativt och ett parlamentariskt statskick utan också genom kommunal självstyrelse.

310 val

2010 års kommun- och landstingsval

Kommun- och landstingsvalen skiljer sig på flera sätt från riksdagsvalet. Fler personer har rösträtt, fler partier är representerade, olika majoritetskonstellationer bildas och många röstar på ett annat parti än i riksdagsvalet. Skriften *310 val* innehåller en sammanställning av viktiga fakta om 2010 års kommun- och landstingsval och en diskussion om dessa val ur ett demokratiperspektiv.

Beställ eller ladda ner på www.skl.se/publikationer eller på telefon 020-31 32 30.

ISBN 978-91-7164-654-5

Sveriges
Kommuner
och Landsting

Post: 118 82 Stockholm
Besök: Hornsgatan 20
Telefon: 08-452 70 00
www.skl.se